

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Dětská práce v EU

bakalářská práce

Autor práce: Lenka Šíslová
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory
Vedoucí práce: Mgr. Lenka Rosková

Datum odevzdání práce: 03.05.2013

Abstrakt

Téma dětské práce jsem zvolila, protože je mi tato problematika osobně blízká. Již 6. rokem působím ve své profesní kariéře jako zaměstnanec Úřadu práce České republiky a každodenní práce s nezaměstnanými uchazeči, trhem práce a pracovněprávními předpisy mě velmi ovlivňuje. V průběhu studia sociální práce na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, jsem získala další znalosti a setkala se blíže s problematikou dětské práce. Této oblasti jsem se chtěla věnovat podrobněji a rozšířit své dosavadní zkušenosti i o teoretické poznatky.

V diskuzi o problému dětské práce často zaznívají i názory, že by děti měli pracovat, vždyť je práce prospěšná. Ano, dětská práce je prospěšná – odpovídá-li věku dítěte, rozšiřuje-li jeho obzory a dovednosti, nebrání-li mu chodit do školy, hrát si a prožívat bezstarostné dětství. Tak, jak to garantuje Úmluva o právech dítěte, kterou podepsalo bezmála 200 zemí světa bez ohledu na náboženství, kulturu nebo míru rozvoje.

Problematika dětské práce se často spojuje se zeměmi rozvojového světa. O tom, že by dětská práce mohla existovat i v zemích Evropské unie slyšíme málo. V mnoha případech je dětská práce v Evropě méně viditelná, než v ostatních částech světa. Současným trendem mezinárodního společenství, a tedy i zemí Evropské unie, je eliminace dětské práce.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaký je současný stav této problematiky v zemích Evropské unie. V teoretické části bakalářské práce se zaměřuji na oblasti, které se dětské práce bezprostředně týkají. Na úvod mapuji informace o tom, co zahrnuje dětská práce, jaké známe nejhorší formy dětské práce. Vzhledem k tomu, že je práce zaměřena na území Evropské unie uvádím i základní specifikaci o Evropské unii. Dále zmiňuji základní lidská práva, jeho prameny, a možnosti mezinárodní ochrany dětí před dětskou prací. Popisuji mezinárodní úmluvy a smlouvy, které se věnují oblasti

dětské práce, konkrétně Úmluvu o právech dítěte, Deklaraci práv dítěte, Mezinárodní úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce a Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání.

V další části práce jsem získala a popisuji právní předpisy vztahující se k dětské práci ve vybraných zemích Evropské unie – zpracovala jsem zákony České republiky, Finska a Německa. Je patrné, že i když jsou zákony v jednotlivých zemích zakotveny v různých zákonech, v rozsahu a formě zaměstnávání dětí a mladistvých jsou zákony velice podobné, jen s nepatrnými rozdíly.

Zvolila jsem teoretické zpracování závěrečné práce, snažila jsem se problematiku dětské práce prozkoumat v obecné rovině, provést komparaci publikovaných zdrojů, komparaci z hlediska kulturních a nacionálních diferencí. Dále jsem využívala sekundární analýzu oficiálních dokumentů vybraných států EU a obsahovou analýzu dostupných zdrojů. Při práci s cizojazyčnou literaturou jsem využívala především dostupné internetové zdroje.

V rámci Evropské unie se dětská práce nejčastěji skloňuje v souvislosti s nejhoršími formami dětské práce, do kterých zahrnujeme komerční sexuální zneužívání dětí, proto se ve své práci podrobně věnuji této oblasti. Konkrétně popisuji obchodování s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografií včetně případů, které se skutečně odehráli. Naštěstí těchto otřesných případů není mnoho a v rámci trestně-právního řízení jsou tyto činy velice tvrdě trestané, přesto se, hlavně prostřednictvím médií, čas od času objevují zprávy o existenci těchto nejhorších forem dětské práce.

Závěr bakalářské práce obsahuje shrnutí poznatků, ve kterých je publikován můj názor na uvedenou problematiku, a snažím se navrhnout možné východiska k řešení této problematiky do budoucna.

Klíčová slova: dítě, dětská práce, nejhorší formy dětské práce, Evropská unie

Abstract

I chose the subject of child labour because this issue is of personal interest to me. I have been active as an employee of the Employment Office of the Czech Republic for six years now during my professional career and my daily work with unemployed job applicants, the labour market and labour regulations has had a great impact on me. During my social work studies at the Health and Social Faculty of the South Bohemian University in České Budějovice, I acquired additional information and became more familiar with the issue of child labour. I wished to become acquainted with this issue in detail and expand my current experience by theoretical knowledge.

During discussions of the issue of child labour the opinion that children should work because work is beneficial is often heard. Yes – working is beneficial for children – if this work corresponds to the child's age, if it expands the child's horizons and skills and if it does not prevent the child from going to school, playing and experiencing a carefree childhood, as this is guaranteed by the Convention of the Rights of a Child, which was signed by nearly 200 countries worldwide, regardless of religion, culture or their development.

The issue of child labour is frequently linked to less-developed countries. The possibility that child labour could exist in European Union states is heard less frequently. In many cases child labour in Europe is less visible than in other parts of the world. The current trend in international society, including European Union states, is elimination of child labour.

The goal of my bachelor's thesis was to establish the current situation regarding this issue in European Union states. The theoretical part of my work focuses on areas, which directly concern child labour. In the introduction I map information about what child labour includes, what worst forms of child labour we are aware of. With regard to the fact that my work focuses on the European Union I also give basic specifications

about the European Union. I also mention key human rights, their sources and the possibility of international protection of children against child labour. I describe international treaties and conventions, which are devoted to the sphere of child labour, specifically the Convention of the Rights of a Child, the Declaration of the Rights of a Child, the International Convention for Prohibition and Immediate measures for Removal of the Worst Forms of Child Labour and the Minimum Age of Employment Convention.

In the next part of my work I obtained and describe the legal regulations applying to child labour in selected European Union states – I examined the laws of the Czech Republic, Finland and Germany. It is clear that even though the laws of individual countries are anchored in various laws, these laws are very similar in regard to the scope and form of employment of children and minors, with only minor differences.

I chose theoretical preparation of the final work, I endeavoured to investigate the issue of child labour on a general level, perform a comparison of published sources and a comparison from the aspect of cultural and national differences. I also utilised secondary analysis of official documents from selected EU states and an analysis of the contents of available sources. During my work with foreign language literature I chiefly utilised available Internet sources.

Within the scope of the European Union child labour is most frequently mentioned in relation to the worst forms of child labour, which include commercial sexual abuse of children, consequently I discuss this area in detail in my work. I specifically describe trade in children, child prostitution and child pornography, including cases, which actually took place. Fortunately there are not many of these cases and these actions are very heavily punished within the terms of criminal proceedings. In spite of this, news about the existence of these worst forms of child labour does appear from time to time, chiefly provided by the media.

The conclusion of the bachelor's thesis contains a summary of findings, in which my opinion of the aforementioned issue is published. I endeavour to propose possible solutions to this issue in the future.

Keywords: child, Child labour, worst forms of child labor, The European Union

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 03.05.2013

.....

.....

Lenka Šislová

Poděkování

Děkuji Mgr. Lence Roskové za vstřícné vedení mojí bakalářské práce, za poskytnutý čas, cenné rady a připomínky při zpracování této práce. Rovněž bych chtěla vyjádřit poděkování své rodině a manželovi za podporu při studiu.

Obsah

Úvod	11
1 Současný stav	12
1.1 Vymezení základních pojmů	12
1.1.1 Definice dítěte	12
1.1.2 Vymezení dětské práce	12
1.1.3 Definice dětské práce	12
1.2 Nejhorší formy dětské práce	13
1.3 Evropská unie	14
1.4 Základní práva	16
1.4.1 Lidská práva	16
1.4.2 Prameny lidských práv	17
1.5 Mezinárodní ochrana dětí před dětskou prací	18
1.5.1 Úmluva o právech dítěte	18
1.5.1.1 Základní údaje o úmluvě o právech dítěte	18
1.5.1.2 Výbor pro práva dítěte	19
1.5.1.3 Ochrana před dětskou prací	19
1.5.1.4 Opční protokoly k úmluvě o právech dítěte	20
1.5.1.5 Současný stav úmluvy o právech dítěte v ČR	21
1.5.2 Deklarace práv dítěte	21
1.5.3 Mezinárodní úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce č. 182	22
1.5.4 Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání	24
2 Právní předpisy v oblasti dětské práce ve vybraných státech EU	26
2.1 Zákony v České republice	26
2.1.1 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti	26
2.1.2 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce	29
2.2 Zákony ve Finsku	31
2.2.1 Zákon mladých pracovníků č. 998/1993	31

2.3 Zákony ve Spolkové republice Německo	33
3 Komerční sexuální zneužívání dětí	36
3.1 Vymezení základních pojmů	36
3.1.1 Co znamená CSEC	36
3.1.2 Definice pojmu	36
3.1.3 Historie vzniku problému	36
3.1.4 Rozdělení CSEC	37
3.2 Obchodování s dětmi	38
3.2.1 Rozdělení obchodování s dětmi	38
3.2.2 Podoby obchodu s dětmi	40
3.3 Dětská prostituce	42
3.3.1 Dětská prostituce v právním řádu České republiky	43
3.3.2 Dětská prostituce v ČR	43
3.3.3 Příklady dětské prostituce	44
3.4 Dětská pornografie	45
3.4.1 Příklady dětské pornografie	45
3.5 Příklady z policejních statistik ČR	46
3.6 Rizikové faktory ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání	47
4 Závěr	48
5 Seznam informačních zdrojů	50

Úvod

Téma dětské práce jsem si zvolila s přihlédnutím ke svému profesnímu zaměření. Působím jako referent zaměstnanosti na Úřadu práce České republiky a otázka pracovně-právní problematiky je mi velmi blízká. V rámci studijního oboru jsem si vybrala téma dětské práce, protože jsem se chtěla problému věnovat podrobněji a získat nové informace a poznatky.

Pokud se zajímáme o tento jev a vyhledáváme pojem dětské práce, ve většině případů se dostaneme k informacím, kde se jako globální problém spojuje dětská práce s rozvojovým světem. Ale jak je to v naší vyspělé Evropě? V zemích Evropské unie dětská práce neexistuje? Mezinárodní společnosti pomáhají eliminovat dětskou práci v rozvojových zemích a vytváří mezinárodní dokumenty upravující dětskou práci. Je to opravdu tak? Na tyto otázky jsem se snažila ve své práci najít odpovědi.

Nejprve jsem zpracovala základní pojmy a získala jsem informace o mezinárodních úmluvách v oblasti dětské práce. Dále jsem se zaměřila na pracovně-právní předpisy jednotlivých zemí v oblasti dětské práce. Konkrétně jsem zpracovala zákony z České republiky, Finska a Německa.

V poslední části mé práce se věnuji konkrétní problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí. Podle mého názoru je tato nelegální činnost jedna z nejhorších forem dětské práce, která se skutečně objevuje i na území Evropské unie. Kromě základních údajů o této problematice se blíže věnuji obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii, včetně příkladů uveřejněných v literatuře.

Závěr bakalářské práce obsahuje shrnutí poznatků, ve kterých je publikován můj názor na uvedenou problematiku, a snažím se navrhnout možné východiska k řešení této problematiky do budoucna.

1 Současný stav

Ne všechna práce, kterou vykonávají děti, by měla být klasifikována jako dětské práce, která má být odstraněna. Účast adolescentů v práci, která nemá vliv na jejich zdraví a osobní rozvoj a nenarušuje jejich vzdělávání, je obecně považována za něco pozitivního. To zahrnuje činnosti, jako je pomoc rodičům v domácnosti, pomoc v rodinném podniku, nebo možnost přivydělat si mimo vyučování a během školních prázdnin. Tyto druhy činností přispívají k rozvoji dětí a k blahobytu jejich rodin, jim poskytnou dovednosti a zkušenosti, a pomáhají z nich vychovat produktivní členy společnosti.(1)

1.1 Vymezení základních pojmů

1.1.1 Definice dítěte

Podle Úmluvy o právech dítěte (104/1991 Sb.), která dítě definuje v článku 1, se pro účely této úmluvy dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.(2)

1.1.2 Vymezení dětské práce

Dětská práce zahrnuje všechny formy práce, které jsou vykonávány dětmi mladšími 18 let a které jsou škodlivé pro jejich psychické zdraví a vývoj a brání jim ve školní docházce bez ohledu na to, zda dítě za tuto práci dostává mzdu. Mnohé z nich nejsou totiž za svou práci placeny - pečují o své sourozence, obhospodařují pole a dobytek nebo pracují v rodinné řemeslné dílně. Prakticky to pro ně ale neznamená žádný rozdíl - zásadní je, že nemohou chodit do školy.(3)

1.1.3 Definice dětské práce

Dětská práce je často definována jako práce, který připravuje děti o jejich dětství, jejich potenciál a jejich důstojnost, a je škodlivá pro tělesný a duševní vývoj. Zahrnuje práce, které jsou psychicky, fyzicky, společensky nebo morálně nebezpečné a škodlivé pro děti a narušují jejich školní docházku, nebo je zbavuje možnosti chodit do školy; nebo by jim ukládala povinnost opustit školu předčasně, nebo vyžaduje pokus spojit školní docházku s příliš dlouhou a těžkou prací. V nejextrémnějších podobách dětská práce zahrnuje otroctví, odloučení od svých rodin, vystavení vážným rizikům a nemocem. Dále postihuje děti, které jsou zanechány na ulicích velkých měst, často ve velmi raném věku. Zda se jedná o dětskou práci, závisí na věku dítěte, typu a době vykonávané práce, podmínkách, za kterých je vykonávána a cíle sledované v jednotlivých zemích. Odpovědi se liší mezi zeměmi, stejně jako mezi sektory v zemích. (1)

1.2 Nejhorší formy dětské práce

Zatímco dětská práce má mnoho různých podob, prioritou je odstranit neprodleně nejhorší formy dětské práce. Jsou definovány v článku 3 Úmluvy o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce č. 182, kterou vydala Mezinárodní organizace práce.(1)

Pro účely výše uvedené úmluvy výraz “nejhorší formy dětské práce” zahrnuje:

- a) všechny formy otroctví nebo praktik podobných otroctví, jako je prodej a obchodování s dětmi, poddanství pro dluhy a nevolnictví a nucená nebo povinná práce, včetně nuceného nebo povinného najímání dětí k účasti v ozbrojených konfliktech;
- b) užívání, získávání nebo nabízení dítěte k prostituci, k výrobě pornografie nebo pro pornografická představení;

- c) užívání, získávání nebo nabízení dítěte k nezákonným činnostem, zejména k výrobě a obchodování s drogami tak, jak jsou definovány v příslušných mezinárodních smlouvách;
- d) práci, které svou povahou nebo okolnostmi, za nichž je vykonávána, je schopna poškodit zdraví, ohrozit bezpečnost nebo morálku dětí.(4)

Výkon práce, která ohrožuje tělesné, duševní nebo morální blaho dítěte, a to buď z důvodu své povahy, nebo kvůli podmínkám, ve kterých je vykonávána, známe jako "nebezpečnou práci".(1)

1.3 Evropská unie

Moje práce se věnuje problematice dětské práce na území Evropské unie, proto bych ráda v úvodu shrnula základní informace o tomto společenství.

Evropská unie je ojedinělé hospodářské a politické společenství 27 evropských zemí, jejichž území tvoří dohromady velkou část kontinentu.(5)

Základy Evropské unie byly položeny jen několik let po doznění druhé světové války. První krok evropské integrace spočíval v upevnění hospodářské spolupráce. Vycházelo se z jednoduchého předpokladu: Je méně pravděpodobné, že státy, které spolu obchodují a jsou tak na sobě ekonomicky závislé, vyvolají ozbrojený konflikt. V roce 1958 bylo založeno Evropské hospodářské společenství (EHS), které ve svých začátcích rozvíjelo hospodářskou spolupráci šesti zemí: Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko. Od té doby došlo k vytvoření rozsáhlého jednotného trhu, který se neustále rozvíjí, aby dosáhl svého plného potenciálu.(5)

Z počáteční čistě hospodářsky orientované spolupráce se tak zrodilo společenství, které spolupracuje v celé řadě politických oblastí – od rozvojové pomoci po ochranu

životního prostředí. Tuto proměnu odráží i změna názvu společenství z EHS na Evropskou unii (EU), která se odehrála v roce 1993.(5)

Unie se zasloužila o zachování míru, stability a prosperity, milionům lidí pomohla zvýšit životní úroveň a dala vzniknout společné evropské měně. Díky zrušení hraničních kontrol mezi zeměmi EU mohou lidé cestovat bez omezení po větší části kontinentu. Usnadnily se také podmínky pro ty, kteří se v rámci Unie stěhují za prací.(5)

Evropská unie je založena na zásadách právního státu. To znamená, že veškerá činnost se odvíjí od smluv, s nimiž všechny členské země vyslovily dobrovolný a demokratický souhlas. Tyto závazné dohody stanovují cíle EU v mnoha oblastech její činnosti.(5)

Jedním z hlavních cílů je podpora dodržování lidských práv jak v rámci Unie, tak na celém světě. Lidská důstojnost, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv – to jsou hlavní hodnoty Evropské unie. V roce 2009 byla podepsána tzv. Lisabonská smlouva, jejíž součástí je i Listina základních práv EU. Díky tomu jsou všechna tato práva uvedena společně v jediném dokumentu. Musí je dodržovat jak orgány EU, tak vlády členských zemí.(5)

Jednotný trh je hlavním ekonomickým motorem Unie, který umožňuje volný pohyb většiny zboží, služeb, kapitálu a osob. Jedním z hlavních cílů je tento obrovský zdroj i nadále rozvíjet, aby z něj Evropané měli co největší prospěch.(5)

Unie se stále rozvíjí a rozšiřuje, a proto se snaží, aby byly její řídicí orgány transparentnější a demokratičtější. Více pravomocí získal Evropský parlament, jehož poslanci jsou voleni přímo občany, a zároveň byla posílena i úloha parlamentů jednotlivých zemí, které nyní více spolupracují s evropskými institucemi. Evropským občanům se tak nabízí více možností, jak se účastnit politického procesu přímo.(5)

Do Unie může vstoupit kterákoli evropská země, pokud v ní vládne stabilní demokracie zaručující právní stát, lidská práva a ochranu menšin. Musí mít rovněž

fungující tržní ekonomiku a státní správu, která je schopna uplatňovat právní předpisy EU v praxi.(6)

V době vzniku Společenství se nekladl takový důraz na sociální otázky, ale spíše na ekonomickou stránku fungování trhu, přesto se předpokládalo, že vysoký ekonomický růst potáhne také sociální pokrok. V preambuli Římské smlouvy o EHS se konstatuje, že má být zabezpečen jak hospodářský, tak sociální pokrok a základním cílem, který si Společenství vytyčilo, je neustálé zlepšování životních a pracovních podmínek. Tento cíl však byl podřízen vytvoření jednotného vnitřního trhu, jenž měl následně automaticky zlepšit sociální podmínky.(7)

1.4 Základní práva

1.4.1 Lidská práva

Každý se ve svém životě s pojmem „lidská práva“ či „základní svobody“ už jistě setkal. Téma lidských práv je velmi frekventované, zároveň také velmi citlivé, veřejností pozorně sledované. Je to dáno jednak samotným předmětem úpravy a okruhem adresátů (tj. člověk, lidská bytost), jednak možnostmi, které nabízí moderní prostředky komunikace a přenosu informací na velké vzdálenosti, ještě nedávno těžko představitelné. Široké vrstvy obyvatelstva po celém světě se tak mohou poměrně jednoduchým způsobem, prostřednictvím sdělovacích prostředků nebo např. kampaní vlád či různých nevládních organizací, dozvědět mnohé o lidských právech, jejich obsahu, významu, ochraně a snahách omezit jejich porušování v jednotlivých státech. Přesto jsme však svědky každodenního, mnohdy závažného porušování základních lidských práv. Úsilí o osvětu ohledně lidských práv by proto nemělo polevovat, protože pouze ten, kdo zná svá práva, může prosazovat jejich dodržování a ochranu.(8)

1.4.2 Prameny lidských práv

Pramenem (nejen) lidských práv rozumíme jejich zakotvení či vyjádření v určité formě. K bezesporu nejdůležitějším pramenům jakožto mezníkům na cestě vývoje lidských práv patří zejména „Habeas Corpus Act“ – anglický zákon na ochranu osobní svobody občanů z roku 1679 potvrzující ustanovení listiny Magna charta libertatum (1215), dále anglická Bill of Rights (Listina práv, 1689), Ústava Spojených států amerických (1787), francouzská „Deklarace práv člověka a občana“ (1789) nebo např. *Deklarace práv dítěte z roku 1924*. Bezprostředně po druhé světové válce nastal, z důvodů výše uvedených, zvýšený zájem o lidská práva a progresivní přístup k této problematice. Byly položeny základy nového světového pořádku. Na konferenci v San Francisku byla v roce 1945 koncipována Charta jako zakládající dokument Organizace spojených národů (OSN). Její článek 1 výslovně stanoví, že k cílům OSN patří „podporování a posilování úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka a náboženství“. Valné shromáždění OSN přijalo následně, v roce 1948, Všeobecnou deklaraci lidských práv, která se postupně stala nejvýznamnějším mezinárodním dokumentem v dané oblasti. Mezi další významné dokumenty patří Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984), *Úmluva o právech dítěte (1989)*, *četné úmluvy Mezinárodní organizace práce* atd.(8)

Také na evropské úrovni byly mezitím přijaty významné dokumenty o lidských právech. Z nich je třeba zmínit alespoň Evropskou úmluvu o lidských právech, což je dokument Rady Evropy vyhlášený již v roce 1950 a platný mj. také v České republice, eventuálně úžeji zaměřenou Evropskou sociální chartu z roku 1961 (také dokument Rady Evropy; ČR ratifikovala až v roce 1999). V rámci vnitrostátního práva České republiky představuje základní katalog práv a svobod zmíněná Listina základních práv a svobod. (8)

1.5 Mezinárodní ochrana dětí před dětskou prací

Dětskou prací omezují zákony a ústavy jednotlivých zemí. Existuje ale několik mezinárodních úmluv, jejichž podpisem se většina států světa zavázala potírat dětskou práci. Tato kapitola se jim bude věnovat. Jsou to Úmluva o právech dítěte, Deklarace práv dítěte, Úmluva Mezinárodní organizace práce o zákazu a okamžitých opatření k odstranění nejhorších forem dětské práce a Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání.

1.5.1 Úmluva o právech dítěte

1.5.1.1 Základní údaje o Úmluvě o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte je dokumentem mezinárodního práva a je závazná pro státy, které ji ratifikovaly. Byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN v New Yorku, v platnost vstoupila 2. září 1990. Česká republika je vázána Úmluvou od 1. ledna 1993. Státy se ratifikací stávají smluvní stranou Úmluvy a přebírají závazky s ní spojené. Obsah Úmluvy odráží základní potřeby dětí a poskytuje příležitost k plnému uznání a lepšímu zapojení dětí do společenského a politického života všude na světě.(9)

Dále Úmluva o právech dítěte poukazuje na obzvláštní zranitelnost dětí a shrnuje do jediného kodexu výsady a zvláštní ochranu dětí z hlediska všech druhů lidských práv. Úmluva jednoznačně odsuzuje jakoukoli diskriminaci a zdůrazňuje, že veškerá činnost se musí podřizovat zájmům dětí. Zvláštní pozornost je věnována uprchlickým a postiženým dětem a dětem z menšinových skupin. Smluvní státy se zavazují chránit dětské životy a podporovat rozvoj dětí a jejich zařazení do společnosti. Úmluva o právech dítěte je dohodou s největším množstvím smluvních států – dosud k ní přistoupilo 193 zemí.(10)

Přestože přijetí Úmluvy o právech dítěte je v podstatě dobrovolný akt každého jednotlivého státu, během krátké doby po jejím vyhlášení se k ní připojily téměř všechny státy světa.(11)

1.5.1.2 Výbor pro práva dítěte

Výbor pro práva dítěte, ustavený Úmluvou, dohlíží na její plnění a posuzuje zprávy předkládané smluvními státy.(10)

Ve Výboru pracuje deset odborníků s vysokou morálkou a vysokou odborností. Ty si zvolily státy, které podepsaly Úmluvu. Tito odborníci vykonávají funkci jako soukromé osoby. Členové výboru jsou voleni na období čtyř let. Zasedání Výboru se většinou konají v sídle OSN a na jednání jsou zváni odborníci z UNICEF a dalších podobných organizací, které se zabývají dětmi. Státy, které se zavázaly, že budou plnit Úmluvu, každých pět let vydávají zprávu, která se týká plnění dětských práv.(12)

1.5.1.3 Ochrana před dětskou prací

Úmluva o právech dítěte dokládá ve svých člancích krom jiného i ochranu dětí před dětskou prací. Článek číslo 35 pojednává o prodeji, obchodování a únosu. Na podkladě tohoto článku mají být učiněna veškerá opatření k prevenci prodeje, obchodování a únosů dětí. Na ochranu před násilím, zanedbáváním a všemi formami špatného zacházení, jak ze strany rodičů, tak i ze strany jiných osob, mají právo všechny děti, což uvádí článek 19. Konkrétně dětské práce se týká článek 32, který ustanovuje ochranu dítěte před prací, která ohrožuje jeho zdraví, výchovu nebo rozvoj. Povinností je stanovit nejnižší věkové hranice pro vstup do zaměstnání a upravit pracovní podmínky. Články 33, 34 a 35 uvádějí práva dětí na ochranu před zneužíváním drog, ať už se jedná o užívání nebo začlenění dětí do výroby nebo distribuce drog, dále má stát chránit děti před sexuálním vykořisťováním (prostituce, pornografie). Před jinými formami vykořisťování dětí, které nejsou zahrnuty do uvedených článků, jsou děti chráněny

rovněž, což vyplývá z článku 36. O ozbrojených konfliktech pojednává článek 38 Úmluvy, který zavazuje stát, aby učinil všechna proveditelná opatření, aby se děti mladší 15 let přímo neúčastnily bojových akcí. Dětem postiženým ozbrojenými konflikty zabezpečí státy ochranu a péči v souladu s příslušným mezinárodním zákonem.(9)

1.5.1.4 Opční protokoly k Úmluvě o právech dítěte

- a) Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů

Je jedním z nejdůležitějších dokumentů, který se týká otázky dětských vojáků. Byl schválen v New Yorku roku 2000, v platnost vstoupil v roce 2002. Dokument se skládá ze 13 článků, které zavazují podepsané státy k zamezení účasti na bojových akcích vojákům mladším 18 let a jejich povinným odvodům.(13)

Také ukládá státům implementovat do svého právního systému jako nejnižší možný věk pro dobrovolný vstup do ozbrojených sil věk 15 let. Nábor a využívání „dětských vojáků“ se dle Římského statutu Mezinárodního trestního soudu považuje za válečný zločin, a je tak také souzen. Státy se také zavazují k boji proti této problematice a k přijetí potřebných opatření a zákonů v souladu s tímto Opčním protokolem.(13)

- b) Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie

Aby se posílil boj proti některým aspektům Úmluvy o právech dítěte, vznikl roku 2005 druhý opční protokol týkající se zneužívání dětí k vlastnímu obohacování. Již v úvodu upozorňuje na některé body problematiky, jako je zvyšující se sexuální turistika a dostupnost dětské pornografie na internetu. Poukazuje na chudobu, zaostalost, nedostatečné vzdělání a další faktory jako na některé z příčin tohoto problému. Samotné

články pak mimo jiné poskytují definice základních pojmů, zavazují k boji proti nezákonným praktikám a také k jejich úplnému zákazu.(13)

1.5.1.5 Současný stav Úmluvy o právech dítěte v ČR

Od okamžiku svého vzniku je ČR smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte. Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb.(14)

Česká republika přistoupila zatím pouze k Opčnímu protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. Pro Českou republiku vstoupil Opční protokol v platnost dnem 12. února 2002. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii dosud Česká republika neratifikovala, a to z toho důvodu, že v našem právním řádu není dostatečným způsobem upravena odpovědnost právnických osob.(14)

Koordinačním orgánem vlády, v jehož působnosti je vnitrostátní sledování a vyhodnocování plnění závazků z mezinárodních smluv o lidských právech, je v České republice od roku 1998 zmocněnec vlády pro lidská práva a Rada vlády ČR pro lidská práva.(14)

1.5.2 Deklarace práv dítěte

Deklarace, někdy nazývaná též Charta práv dítěte, je předchůdkyní modernější Úmluvy o právech dítěte. Dokument vyhlásilo Valné shromáždění Organizace spojených národů v roce 1959.(15)

Cílem přijetí Deklarace bylo, aby děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod v ní uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti.(16)

Zaručuje dětem stejná práva bez ohledu na rasu, náboženství, původ, pohlaví apod. Její platnost pro tehdejší svět byla velmi povrchní, proto na ni později navázala tvorba Úmluvy o právech dítěte.(13)

Deklarace práv dítěte stanovila mimo jiné také těchto 10 zásad:

- 1) právo na využívání práv stanovených touto úmluvou, bez výjimky;
- 2) právo na zvláštní ochranu;
- 3) právo na jméno a státní příslušnost;
- 4) právo na výhody sociálního zabezpečení;
- 5) právo na zvláštní zacházení v případě postižení;
- 6) právo na šťastné a zabezpečené dětství;
- 7) právo na vzdělání;
- 8) právo na to, aby mu za všech okolností byla poskytnuta pomoc jako prvnímu;
- 9) právo na ochranu před všemi formami nedbalosti, krutostí a vykořisťováním;
- 10) právo na ochranu před činy podporující všechny formy diskriminace.(13)

1.5.3 Mezinárodní úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce č. 182

Dne 17. června 1999 byla v Ženevě na 87. zasedání Generální konference Mezinárodní organizace práce přijata Úmluva o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce (Úmluva č. 182).(15)

S Úmluvou vyslovil souhlas Parlament České republiky a schválil ji podle článku 39 odst. 4 Ústavy České republiky jako mezinárodní smlouvu o lidských právech a základních svobodách ve smyslu článku 10 Ústavy České republiky. Prezident republiky Úmluvu ratifikoval. Ratifikace Úmluvy Českou republikou byla zapsána generálním ředitelem Mezinárodního úřadu práce dne 19. června 2001.(15)

Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 10 odst. 1 dne 19. listopadu 2000. Pro Českou republiku vstoupila v platnost podle odstavce 3 téhož článku dne 19. června 2002.(15)

Generální konference Mezinárodní organizace práce, uvažujíc o potřebě přijmout nové instrumenty k zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce jako hlavní prioritu pro opatření na národní i mezinárodní úrovni včetně mezinárodní spolupráce a pomoci, jakož i o potřebě doplnit Úmluvu a Doporučení týkající se minimálního věku pro vstup do zaměstnání z roku 1973, které zůstávají základními instrumenty o dětské práci, a uvažujíc o tom, že účinné odstranění nejhorších forem dětské práce vyžaduje okamžité a komplexní jednání, berouc v úvahu význam bezplatného základního vzdělání a potřebu vyloučit děti, kterých se to týká, ze všech takových forem práce a zajistit jim rehabilitaci a sociální reintegraci, přihlížejíc přitom k potřebám jejich rodin, a připomínajíc rezoluci týkající se odstranění dětské práce, přijatou Mezinárodní konferencí práce na jejím 83. zasedání v roce 1996, a uznávajíc, že dětská práce je do značné míry zapříčiněna chudobou, a že dlouhodobé řešení spočívá v trvalém ekonomickém růstu, který vede k sociálnímu pokroku, zejména ke zmírnění chudoby a k všeobecnému vzdělání, a připomínajíc Úmluvu o právech dítěte přijatou Valným shromážděním Organizace spojených národů 20. listopadu 1989, a připomínajíc Deklaraci MOP o základních principech a právech v práci, která byla přijata Mezinárodní konferencí práce na jejím 86. zasedání v roce 1998, a její následný proces, a připomínajíc, že některé z nejhorších forem dětské práce jsou pokryty jinými mezinárodními instrumenty, zejména Úmluvou o nucené práci z roku 1930 a Dodatkovou úmluvou OSN o zrušení otroctví, obchodu s otroky a institucí a praktik podobných otroctví z roku 1956, a rozhodnuvši se přijmout určité návrhy týkající se dětské práce, které jsou čtvrtým bodem pořadu jednání tohoto zasedání, a stanovíc, že tyto návrhy budou mít formu mezinárodní úmluvy; přijímá dne 17. června roku 1999 následující Úmluvu, která může být označována jako Úmluva o nejhorších formách dětské práce, 1999.(17)

Každý členský stát, který ratifikuje tuto úmluvu, přijme jako záležitost, která nesnese odkladu, okamžitá a účinná opatření k zajištění zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce.(17)

1.5.4 Úmluva o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání

Generální konference Mezinárodní organizace práce, svolaná Správní radou Mezinárodního úřadu práce do Ženevy, kde se sešla na svém padesátém osmém zasedání dne 6. června 1973, a rozhodnutí přijmout některé návrhy týkající se nejnižšího věku pro vstup do zaměstnání, které jsou čtvrtým bodem pořadu jednání, a majíc na zřeteli ustanovení úmluvy o nejnižším věku v průmyslu 1919, úmluvy o nejnižším věku na moři 1920, úmluvy o nejnižším věku v zemědělství 1921, úmluvy o nejnižším věku pro obsluhy plachet a topiče 1921, úmluvy o nejnižším věku pro neprůmyslová zaměstnání 1932, úmluvy o nejnižším věku na moři revidované 1936, úmluvy o nejnižším věku v průmyslu revidované 1937, úmluvy o nejnižším věku pro neprůmyslová zaměstnání revidované 1937, úmluvy o nejnižším věku pro rybáře 1959, a úmluvy o nejnižším věku pro podzemní práce 1965, a domnívající se, že nastal čas přijmout obecný instrument k tomuto předmětu, který by postupně nahradil existující instrumenty použitelné na omezená hospodářská odvětví, s cílem dosáhnout úplného odstranění dětské práce, a rozhodnutí, že tyto návrhy budou mít formu mezinárodní úmluvy; přijímá dne dvacátého šestého června roku jeden tisíc devět set sedmdesát tři následující úmluvu, na kterou se lze odvolávat jako na Úmluvu o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání, 1973. Česká republika úmluvu ratifikovala k 26. 4. 2007.(3)

Jedním z neúčinnějších metod jak zajistit, aby děti nezačali pracovat příliš brzy, je nastavit věk, ve kterém děti mohou být legálně zaměstnány, nebo jinak pracovat. Hlavní zásady úmluvy MOP týkající se minimálního věku pro přijetí do zaměstnání a práce jsou v níže uvedené tabulce.(1)

Tabulka 1: Minimální věk pro přijetí do zaměstnání

Druh práce	Minimální věk, ve kterém děti mohou začít pracovat.	Případné výjimky pro rozvojové země
<p>Nebezpečné práce Každou práci, která může ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj, bezpečnost nebo morálku, nesmí vykonávat osoby mladší 18 let.</p>	<p>18 (16 za přísných podmínek)</p>	<p>18 (16 za přísných podmínek)</p>
<p>Základní minimální věk Minimální věk pro práci nesmí být nižší než věk pro ukončení povinné školní docházky, který je obecně 15 let.</p>	<p>15</p>	<p>14</p>
<p>Lehká práce Práce, která bude lehká, nebude ohrožovat vývoj dětí ani jejich zdraví a nebude jim bránit v plnění povinné školní docházky</p>	<p>13-15</p>	<p>12-14</p>

Zdroj: <http://www.ilo.org/ipecc/facts/ILOconventionsonchildlabour/lang--en/index.htm>

2 Právní předpisy v oblasti dětské práce ve vybraných státech EU

V této části mé práce se budu věnovat legislativě v oblasti dětské práce v jednotlivých zemích Evropské unie. Ze států EU jsem vybrala Českou republiku, Finsko a Spolkovou republiku Německo.

2.1 Zákony v České republice

2.1.1 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Tento zákon upravuje povolování výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti dítěte.(18)

Dítětem se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba mladší 15 let, nebo starší 15 let, pokud nemá ukončenou povinnou školní docházku, a to až do doby jejího ukončení.(18)

Dítě může vykonávat pouze uměleckou, kulturní, sportovní a reklamní činnost pro právnickou nebo fyzickou osobu, která má tuto činnost v předmětu své činnosti, jen jestliže je tato činnost přiměřená jeho věku, není pro něj nebezpečná, nebrání jeho vzdělávání nebo docházce do školy a účasti na výukových programech, nepoškozuje jeho zdravotní, tělesný, duševní, morální nebo společenský rozvoj.(18)

Za činnost dítěte se nepovažuje zájmová kulturní činnost v amatérských souborech a základních uměleckých školách, vystupování na uměleckých a kulturních akcích pořádaných školou, školským zařízením nebo ústavem sociální péče nebo na akcích, na kterých se škola, školské zařízení nebo ústav sociální péče organizačně podílí, činnost konaná v rámci výchovy a vzdělávání ve školách a školských zařízeních v souladu se vzdělávacími programy, účast na uměleckých a sportovních soutěžích, pokud nejde o

činnosti za odměnu, nebo činnost konaná v rámci mimoškolní výchovy a při ostatních nekomerčních zájmových aktivitách, která není vykonávána za odměnu.(18)

Provozovatel činnosti je povinen zajistit soustavný dohled způsobilou osobou v době dohodnuté pro činnost dítěte, případně i při dopravě na ni, pokud ho nevykonává zákonný zástupce, vhodné podmínky odpovídající charakteru činnosti, kterou bude dítě vykonávat.(18)

O povolení výkonu činnosti dítěte rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce na základě písemné žádosti podané zákonným zástupcem dítěte nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, do jejíž péče bylo dítě svěřeno rozhodnutím soudu. Žádost se podává u krajské pobočky Úřadu práce příslušné podle trvalého pobytu dítěte, a pokud dítě nemá trvalý pobyt, podle místa, kde se zdržuje.(18)

Pro účely povolení podle odstavce 1 se považuje za činnost uměleckou a kulturní vytváření autorských děl nebo provádění uměleckých výkonů podle zvláštního právního předpisu a provádění úkonů zejména v oblasti hudební, pěvecké a taneční, reklamní provádění úkonů v reklamě a propagaci výrobků, služeb nebo jiných objektů a předmětů a činnost v modelingu, sportovní provádění sportovních výkonů na veřejnosti.(18)

Žádost o povolení musí obsahovat identifikační údaje dítěte, identifikační údaje zákonného zástupce dítěte; pokud se jedná o cizince, který nemá na území České republiky bydliště, rovněž místo, kde se na území České republiky zdržuje, písemný souhlas dítěte s tím, že bude činnost vykonávat, je-li dítě s ohledem na věk a rozumovou vyspělost schopno vyjádřit svůj názor, lékařský posudek poskytovatele zdravotních služeb v oboru praktické lékařství pro děti a dorost o tom, že činnost, kterou bude dítě vykonávat a doba jejího konání, vzhledem k časovému vymezení jejího výkonu, je přiměřená z hlediska zdravotního a že dítě je ze zdravotního hlediska způsobilé tuto činnost vykonávat. Lékařský posudek v době vydání povolení nesmí být starší než 3 měsíce. Posudek vydává lékař na základě žádosti zákonného zástupce dítěte. druh

činnosti, kterou bude dítě vykonávat, místo výkonu činnosti a charakteristiku pracovních podmínek a pracovišť, ve kterých bude dítě činnost vykonávat.(18)

Provozovatel činnosti je povinen pro případ náhrady škody, včetně náhrady škody na zdraví, ke které by mohlo dojít při výkonu činnosti, sjednat pojištění; sjednání pojištění musí být uvedeno v povolení.(18)

Povolení vydává krajská pobočka Úřadu práce. V povolení krajská pobočka Úřadu práce stanoví rozsah a podmínky pro výkon činnosti upravující rozvrh činnosti a odpočinku v závislosti na rozsahu a druhu činnosti, způsob zajištění ochrany zdraví a bezpečnosti a minimální požadavky na zajištění vhodných pracovních podmínek k výkonu činnosti.(18)

Povolit dítěti výkon činnosti lze nejdéle na dobu 12 měsíců po sobě jdoucích. Dítě může činnost vykonávat jen na základě jednotlivého povolení vydaného pro určité dítě a určitou činnost, a to nejdéle 2 hodiny denně u dítěte, které ještě neplní povinnou školní docházku, přičemž celková délka výkonu činnosti za týden nesmí přesáhnout 10 hodin, 2 hodiny ve vyučovací den a 12 hodin týdně pro činnost vykonávanou během období školního vyučování mimo hodiny školní výuky, přičemž denní doba výkonu činnosti nesmí přesáhnout 7 hodin, 7 hodin denně pro činnost vykonávanou v období školních prázdnin, přičemž celková délka výkonu činnosti za týden nesmí přesáhnout 35 hodin týdně.(18)

Doba odpočinku musí být stanovena v rozsahu nejméně dvakrát 15 minut a jednou 45 minut, pokud má dítě vykonávat činnost v rozsahu 4 a půl hodiny denně a více. Tato doba odpočinku se do doby výkonu činnosti nezapočítává.(18)

Dítě nesmí činnost vykonávat v době mezi 22. a 6. hodinou; pokud u dítěte, které plní povinnou školní docházku, není následující den po dnu, kdy končí tato doba, dnem školního vyučování, je výkon činnosti zakázán v době mezi 22.30 a 6. hodinou.(18)

Dítě musí mít po skončení výkonu denní činnosti nepřetržitý odpočinek nejméně v délce 14 hodin. Pokud vykonává činnost po sobě 5 jdoucích kalendářních dnů, nesmí vykonávat činnost nejméně v následujících 2 po sobě jdoucích kalendářních dnech. V kalendářním týdnu nesmí dítě činnost vykonávat alespoň 2 kalendářní dny.(18)

O povolení je možno žádat opakovaně. Byla-li žádost o vydání povolení zamítnuta s ohledem na lékařský posudek, lze žádost o vydání povolení výkonu téže činnosti konané za stejných podmínek podat znovu nejdříve po uplynutí 3 měsíců ode dne, kterým nabylo právní moci rozhodnutí krajské pobočky Úřadu práce o zamítnutí vydání povolení.(18)

Krajská pobočka Úřadu práce vede evidenci povolení vydaných k činnosti dítěte.
(18)

2.1.2 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Práce fyzických osob ve věku do 15 let nebo starších 15 let do skončení povinné školní docházky je zakázána. Tyto osoby mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.(19)

U zaměstnance mladšího než 18 let nesmí délka směny v jednotlivých dnech překročit 8 hodin a ve více pracovněprávních vztazích podle §3 věty druhé nesmí délka týdenní pracovní doby ve svém souhrnu překročit 40 hodin týdně.(19)

Zaměstnavatelé jsou povinni vytvářet příznivé podmínky pro všestranný rozvoj tělesných a duševních schopností mladistvých zaměstnanců též zvláštní úpravou jejich pracovních podmínek.(19)

Zaměstnavatelé smějí zaměstnávat mladistvé zaměstnance pouze pracemi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozumovému rozvoji, a poskytují jim při práci zvýšenou péči.(19)

Zaměstnavatel nesmí mladistvé zaměstnance zaměstnávat prací přesčas a prací v noci. Výjimečně mohou mladiství zaměstnanci starší než 16 let konat noční práci nepřesahující 1 hodinu, jestliže je to třeba pro jejich výchovu k povolání, a to pod dohledem zaměstnance staršího 18 let, je-li tento dohled pro ochranu mladistvého zaměstnance nezbytný. Noční práce mladistvého zaměstnance musí bezprostředně navazovat na jeho práci připadající podle rozvrhu směn na denní dobu.(19)

Nesmí-li zaměstnavatel zaměstnávat mladistvého zaměstnance prací, pro kterou se mu dostalo výchovy k povolání, protože je její výkon mladistvým zaměstnancům zakázán nebo protože podle lékařského posudku vydaného zařízením závodní preventivní péče ohrožuje jeho zdraví, je zaměstnavatel povinen do doby, než bude mladistvý zaměstnanec moci tuto práci konat, poskytnout mu jinou přiměřenou práci odpovídající pokud možno jeho kvalifikaci.(19)

Mladiství zaměstnanci nesmějí být zaměstnáváni pracemi pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů a štol.(19)

Mladiství zaměstnanci nesmějí být zaměstnáváni pracemi, které se zřetelem k anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem v tomto věku jsou pro ně nepřiměřené, nebezpečné nebo škodlivé jejich zdraví. Ministerstvo zdravotnictví stanoví vyhláškou v dohodě s Ministerstvem průmyslu a obchodu a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy práce a pracoviště, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a podmínky, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání.(19)

Zaměstnavatelé nesmějí zaměstnávat mladistvé zaměstnance také pracemi, při nichž jsou vystaveni zvýšenému nebezpečí úrazu nebo při jejichž výkonu by mohli vážně ohrozit bezpečnost a zdraví ostatních zaměstnanců nebo jiných fyzických osob.
(19)

Zákazy některých prací mohou být rozšířeny vyhláškou podle odstavce 2 i na zaměstnance ve věku do 21 let.(19)

Zaměstnavatel je povinen vést seznam mladistvých zaměstnanců, kteří jsou u něj zaměstnáni; seznam obsahuje jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a druh práce, který tento zaměstnanec vykonává.(19)

Zaměstnavatel je povinen zabezpečit na své náklady, aby mladiství zaměstnanci byli vyšetřeni lékařem závodní preventivní péče před vznikem pracovního poměru a před převedením na jinou práci, pravidelně podle potřeby, nejméně však jedenkrát ročně.(19)

Mladiství zaměstnanci jsou povinni podrobit se stanoveným lékařským vyšetřením. Při ukládání pracovních úkolů mladistvému zaměstnanci se zaměstnavatel řídí lékařským posudkem vydaným zařízením závodní preventivní péče.(19)

2.2 Zákony ve Finsku

2.2.1 Zákon mladých pracovníků č. 998/1993

Zákon se vztahuje na práci vykonávanou osobou mladší 18 let v pracovním poměru v soukromém nebo ve veřejném sektoru.(20)

Osoba může být přijata do práce, pokud dosáhla věku 15 let a neplní povinnou školní docházku. Dítě může být přijato do práce, pokud dosáhlo alespoň věku 14 let, nebo bude dosaženo tohoto věku v průběhu kalendářního roku, a pokud se jedná o lehkou práci, která není nebezpečná pro zdraví ani vývoj a nebrání školní docházce. Tato práce se povoluje na dobu nejvýše poloviny prázdnin, nebo během školního roku, pro jednotlivé pracovní výkony krátkého trvání.(20)

Ze zvláštního důvodu může být osobě mladší povoleno dočasně pracovat jako umělec nebo jeho asistent na uměleckých a kulturních vystoupení a jiných podobných akcí.(20)

Osoba, která se stará o mladého pracovníka, musí mít právo odstoupit od jeho pracovní smlouvy, pokud je to nezbytně v zájmu mladého pracovníka vzhledem ke vzdělávání, vývoji nebo zdraví.(20)

Pravidelná pracovní doba dětí ve věku nad 15 let nesmí překročit osm hodin denně nebo 40 hodin týdně. Pracovní doba osoby mladší 15 nesmí přesáhnout sedm hodin denně a 35 hodin týdně během školních prázdnin. Při přesčasové práci nesmí pracovní doba překročit devět hodin denně nebo 48 hodin týdně.(20)

Mladí pracovníci, kteří dosáhli věku 15 let a jsou zaměstnáni pro účely výcviku pracovních míst schválených a dozorovaných veřejnými orgány však mohou být zaměstnáváni pouze v dvousměnný systém do půlnoci (24.00). Pracovní doba osob mladších 15 let se pohybuje v době mezi 8,00 a 20.00. Nicméně, se souhlasem pracovníka je možné, aby mladý pracovník prováděl domácí práce u zaměstnavatele doma do 23,00 hodin, je-li pro to zvláštní důvod.(20)

V případě, že denní pracovní doba mladých pracovníků je vyšší než čtyři hodiny třicet minut, zaměstnanci musí být poskytnut odpočinek v délce nejméně třicet minut v průběhu jejich práce, během níž budou mít možnost opustit pracoviště. Mladým

pracovníkům se poskytuje týdenní přestávku nejméně 38 po sobě následujících hodin.
(20)

Zaměstnavatel musí dbát na to, aby práce nebyla nebezpečná pro fyzický nebo duševní vývoj mladého pracovníka, a že nevyžaduje další námahu nebo odpovědnost než může být považována za přiměřenou s ohledem k jeho věku a odolnosti. Zaměstnavatel musí zajistit, aby mladý pracovník, který nemá potřebné znalosti, nebo zkušenosti pro práci byl řádně proškolen a bylo mu poskytnuto poradenství a osobní poučení s ohledem na pracovní podmínky.(20)

Před uzavřením pracovního poměru, nebo do jednoho měsíce poté, se musí mladý pracovník podrobit lékařské prohlídce na náklady zaměstnavatele. Vyšetření určí vhodnost mladého člověka pro danou práci a zajistí, aby práce nezpůsobila újmu na zdraví nebo vývoji. Než je oprávněná osoba mladší 18 let věku přijata do práce, je povinna předložit věrohodné důkazy jeho věku, a zda je povinen plnění povinné školní docházky.(20)

Zaměstnavatel je povinen vést seznam všech mladých pracovníků, kteří jsou zaměstnáni až do dalšího oznámení nebo po dobu nejméně dvou měsíců, nebo kteří byli jeho zaměstnancem po dobu dvou měsíců. Seznam musí uvádět celé jméno a datum narození pracovníka, adresa, jméno a adresu rodiče, datum, kdy pracovní poměr začíná a popis práce.(20)

2.3 Zákony ve Spolkové republice Německo

Zákon o ochraně pracující mládeže (mládežnické pracovní právo, JArbSchG) je zákon na ochranu dětí a mladých lidí v pracovním světě. Je to jeden ze zákonů sociální bezpečnosti práce.(21)

Cílem zákona je chránit děti a mládež před přetížením. Zákon tedy chrání mladé lidi před prací, která začíná příliš brzy, trvá příliš dlouho, je příliš tvrdá, je riziková, nebo pro mladistvé nevhodná Dětská práce je zakázána.(21)

Dítě je pro účely tohoto zákona do věku 15 let. Mládež podle tohoto zákona je osoba, která dosáhla věku 15let, ale je mladší než 18 let.(22)

V zásadě je zaměstnávání mladistvých mladších 15 let zakázáno, ale výjimky jsou povoleny, pokud se jedná o odborné vzdělávání nebo zaměstnance vykonávající jen lehkou práci, a to vždy za předpokladu, že to nepředstavuje zakázanou dětskou práci. Mladiství ve věku 15 a více let mohou být použity, ale pouze v omezené míře: jejich pracovní doba nesmí přesáhnout osm hodin denně a 40 hodin v týdnu, a mohou pracovat pouze na pět dní v týdnu, ale ne (s některé výjimky) o sobotách, nedělích a svátcích.(23)

Mají zákonnou roční dovolenou nárok na 25-30 pracovních dnů, v závislosti na věku. Učni, kteří jsou povinni navštěvovat odborné školy, musí být propuštěni z práce za dobu, po kterou se dostávají instrukce a pro posouzení jejich práce. Mladiství jsou zaručeny delší přestávky, delší nepřetržitý odpočinek v období mezi pracovními dny a mají více volného času než ostatní zaměstnanci. Nesmějí být použity na práci, která je příliš náročná pro ně, nebezpečná nebo nezdravá, nebo na úkolovou práci. Nemůžou být zaměstnávány pro práce v podzemí. Výjimky jsou povoleny v případě, že účel jejich vzdělávání zahrnuje takové zaměstnání, nebo v případě, že byli vyškoleni speciálně pro tyto činnosti, za předpokladu, že jsou pod odborným dohledem.(23)

Zaměstnavatelé, kteří byly dříve odsouzeni za závažné trestné činy proti některým trestněprávních předpisů, nebo proti předpisům o ochraně mládeže, mají zakázáno zaměstnávání mladistvých. Inspektorát práce může stanovit další omezení týkající se osvobození od předpisů a v případě porušování může prohlásit další zákazy.(23)

Zaměstnavatel je povinen zajistit, aby mladiství byly zaměstnány na místech odpovídajících jejich schopnostem a dostali správné školení o veškerých nebezpečích, a nesmí se použít tělesný trest na ně.(23)

Mladiství musí být lékařsky vyšetřeni před a jeden rok po zahájení jejich zaměstnání, a zaměstnavatel musí získat certifikát osvědčující jejich fyzickou kondici za práci, kterou mají vykonávat. Porušení předpisů o ochraně mládeže zaměstnanosti se trestá pokutou nebo odnětím svobody.(23)

3 Komerční sexuální zneužívání dětí

Kapitola se zaměřuje na nejhorší formy dětské práce, konkrétně na komerční sexuální zneužívání dětí. Tato nelegální činnost je jedna z forem dětské práce, která se skutečně objevuje i na území Evropské unie. Kromě základních údajů o této problematice se blíže budu věnovat obchodu s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii, včetně kazuistik uveřejněných v literatuře.

3.1 Vymezení základních pojmů

3.1.1 Co znamená CSEC

Jde o jednu z nejtěžších forem CSA. V literatuře je označováno anglicky Commercial Sexual Exploitation of Children (dale jen CSEC) a v posledních letech na sebe soustřeďuje značnou pozornost světové odborné i laické veřejnosti.(24)

3.1.2 Definice pojmu

CSEC je obecně definováno jako „každé užití dětí pro sexuální účely za finanční či jinou odměnu“. Tento obchod je organizován dealery pro zájemce – dítě je tu jejich zbožím. CSEC se stalo pro celou společnost tak závažným problémem, že byl svolán 1. Světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu vykořisťování dětí, který se uskutečnil ve Stockholmu v dubnu 1996. Závěry tohoto 1. světového setkání „Deklarace a Plán akcí proti CSEC“ přinesly jasné směrnice nejenom pro celý svět, ale i pro nás.(24)

3.1.3 Historie vzniku problému

Prvotní podnět k setkání expertů a politiků byl explozivní růst CSEC v Asii, kde hlavně v její jihovýchodní části se stále houfněji využívaly děti pro tyto účely. Proto

bylo třeba snažit se tyto aktivity zastavit nebo alespoň omezit. Záhy se však ukázala tato problematika jako velmi závažná také v Americe. Proto si tato zjištění vyžádala a stále vyžadují zvýšenou pozornost a účinné aktivity v boji proti němu.(24)

Rovněž v Evropě narůstá nebo se stává zřejmějším syndrom CSA i CSEC. O tom svědčí různé aféry, z nichž snad nejznámější a nejnebezpečnější, je rozsáhlý a dosud neskončený Dutrouxův případ v Belgii. Ale i Česká republika má své problémy a „aféry“ s CSA a CSEC. Uvádí je zpráva magazínu Spiegel o dětské prostituci a německých pedofilích na Chebsku a jeho tvrzení, že Praha je „největší ráj sexuálního turismu“ v Evropě (kolem roku 2000). Policie tehdy po důkladném šetření nezjistila na Chebsku žádný případ pohlavního zneužívání dětí. Před několika lety tu probíhala velká aféra na silnici E55 na Teplicku. Hlavními představitelkami byly romské dívky ze Slovenska, jejich děti byli bez státního občanství. U nás i v zahraničí to vzbudilo velkou odezvu a naše úřady se začaly tímto problémem více zabývat. V době probíhající oponentury této práce se problém opět objevil na veřejnosti, tentokrát i evropské. Byl uveden jako oficiální zpráva Německého výboru pro UNICEF, založena na publikaci knihy „Kinder auf dem Strich“. Napsala ji socioložka C. Schauerova, která několik let pracovala na Chebsku, v dobrovolné organizaci Karo. Nyní podala své poznatky a zkušenosti prý z pozorování 500 dětí. Zpráva vzbudila naši nesouhlasnou reakci. Současně však i velký zájem ověřit tato závažná tvrzení s oprávněnou otázkou autora této statě, zda se skutečně chceme dobrat plné pravdy o dané problematice.(24)

3.1.4 Rozdělení CSEC

Komerční sexuální zneužívání dětí lze blíže charakterizovat třemi základními způsoby:

1) obchodování s dětmi:

Na tuto činnost lze aplikovat definici obchodu s lidmi, kterou v roce 1994 přijala OSN, a to: „obchodování je nelegální a utajované převážení osob přes státní

hranice se záměrem jejich přinucení k sexuálně a ekonomicky vykořisťujícím činnostem, které přinášejí zisky zprostředkovatelům, obchodníkům, zločineckým syndikátům. S tím jsou těsně spojené aktivity jako nucená domácí práce, falešné sňatky a vnučené adopce”.(25)

- 2) Dětská prostituce, kterou lze definovat jako zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění pohlavních či jiných sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu.(25)
- 3) Dětská pornografie, kterou lze definovat jako jakýkoli obrazový, textový nebo zvukový materiál, který používá děti v sexuálním kontextu. U obrazové pornografie jde o zobrazení dítěte při skutečné či simulované sexuální činnosti nebo vystavování pohlavních orgánů pro sexuální ukájení uživatelů, přičemž taková činnost zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Zvuková pornografie využívá dětský hlas, ať již skutečný, nebo simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele, a opět zahrnuje výrobu, distribuci a používání takového materiálu.(25)

3.2 Obchodování s dětmi

V Evropě jsou děti podle dostupných údajů obchodovány do mnoha zemí Evropské unie, zejména ze západní Afriky a z východoevropských států. Mezi nimi se jako země původu uvádí hlavně Albánie, ale také Bulharsko, Moldávie, Rumunsko a Ukrajina. Při cestě do západních států jako tranzitní území fungují hlavně Kyrgyzstán a Mongolsko. V jihovýchodní Evropě probíhá obchodování s dětmi ve dvou kategoriích: za účelem komerčního sexuálního vykořisťování a žebrání.(26)

3.2.1 Rozdělení obchodování s dětmi

Obchodování se obecně popisuje pomocí:

- 1) push faktorů (vedou dítě nebo dospělého k tomu, aby opustil místo). Push faktory zahrnují chudobu, rozpad rodiny, násilí nebo jinou dysfunkci, nedostatek pracovních příležitostí, nízkou úroveň vzdělání či špatnou kvalifikaci pro práce, které jsou dostupné. Dále rodinné tlaky nebo pocit odpovědnosti za rodinu, diskriminaci či marginalizaci včetně diskriminace ženského pohlaví, snahu hledat jednoduchý recept na „lepší život“, válku a ozbrojené konflikty a další formy přírodních nebo lidmi způsobených neštěstí.(26)
- 2) pull faktorů (rozhodují o místě, do kterého se oběti přesouvají nebo jsou přemísťovány). Pull faktory se rozumí zejména ekonomické rozdíly mezi regiony, které způsobují, že dokonce relativně chudá sousední města, oblasti nebo země se jeví jako slibný zdroj živobytí. A to tehdy, když není v místě, kde jedinec původně žil, dostatek práce či poptávky po sexuálních praktikách spojených například s rozvojem turismu, nebo opadne zájem o dosavadní sexuální sektor (např. v důsledku rozšíření HIV/AIDS).(26)

Fenomén obchodování s lidmi je globální a zasahuje bohaté i chudé země. Důležitý je (reálný nebo předpokládaný) rozdíl mezi ekonomickým postavením zdrojové a cílové oblasti. Děti mohou být obchodovány i z jedné chudé oblasti do jiného stejně chudého území, pokud se vyskytne nějaký jasný ekonomický stimul (např. z venkovské oblasti do jiného venkovského regionu, aby se doplnil počet sezónních pracovníků pro poptávku po prostituujících osobách.) Přitom se zdůrazňuje, že tyto faktory samy o sobě nejsou příčinami obchodování. Ještě více však zhoršují zranitelnost marginalizovaných a znevýhodněných skupin, které tím snadněji podlehnou různému poškození. Obchodování s lidmi je tak fenomén určený poptávkou. Obchodování za účelem komerčního sexu úzce souvisí s expanzí a rozrůzněním sexuálního zábavního průmyslu i s rozšiřováním komerčních intimních služeb a dohod (např. sňatku). Obchodování s dětmi využívá zranitelnosti lidských bytostí, které jsou vytlačeny na okraj společnosti, a

jejich potřeby hledat možnosti života na lepší ekonomické a/nebo sociální úrovni. Je důsledkem snahy po maximálním zisku nebo prospěchu, jehož lze v této oblasti dosáhnout jen prostřednictvím extrémních a odporných forem vykořisťování a zneužívání. Status ilegality oběti pak ještě mnohonásobně zintenzivňuje její viktimizaci (tedy proces, ve kterém se stává obětí trestného činu).(26)

3.2.2 Podoby obchodu s dětmi

- 1) Pracovní vykořisťování (práce na plantážích a v dolech, manipulace s chemikáliemi a pesticidy nebo řízení nebezpečných strojů) Děti jsou často drženy v izolaci v zemi určení a mají strach ohlásit těžké a ponižující pracovní podmínky úřadům; někdy jsou obchodovány také k dlužní práci (bonded labour): Rodina obdrží určitou platbu předem a náklady a úrok jsou pak odečítány z výdělku dítěte v takových částkách, že je téměř nemožné zaplatit dluh nebo dítě vykoupit zpět.(26)
- 2) Zneužívání při práci v domácnosti Rodiče jsou často nalákáni sliby o dobré práci nebo o možnostech vzdělávání dítěte. Bez dokladů totožnosti a jakékoli pomoci jsou děti závislé na svých vykořisťovateli.(26)
- 3) Sexuální vykořisťování (nevěstince, masážní salony, prostituční gangy nebo kluby se striptýzem, produkce pornografických materiálů). Děti využívané v sexuálním průmyslu trpí extrémním fyzickým, sexuálním i psychickým násilím; zneužívají je obchodníci, kuplíři a zákazníci.(26)
- 4) „Vojenské povinnosti“ Děti jsou zneužívány i v ozbrojených konfliktech, přičemž některé z nich se přidávají k bojujícím složkám kvůli chudobě a jiné jsou násilně naverbovány nebo uneseny. Jejich role v době konfliktů jsou různé (poslové, nosiči, kuchaři, „manželky“, které poskytují sexuální služby,

bojovníci). Nejohroženější jsou děti separované od svých rodin a domovů, děti žijící v bojové zóně, děti osiřelé.(26)

- 5) Ekonomické sňatky Je-li finanční situace rodiny vážná, může být dívka považována za ekonomické břemeno pro rodinu a její sňatek se starším mužem za rodinnou strategii přežití. Existuje také narůstající poptávka starších mužů po mladé nevěstě-panně, zejména v místech s vysokým rizikem infekce HIV/AIDS. (Některé rodiny povzbuzují své dcery, aby se brzy provdaly, protože si myslí, že je to ochrání před HIV.) Někdy jsou sňatky výsledkem dohod migrantů, kteří hledají manželky ze svého domovského regionu.(26)
- 6) Nezákonná adopce Svou roli hraje rostoucí poptávka po adoptcích. Některé matky, většinou z rozvojových zemí, prodávají své děti, jindy je kojeneček ihned po porodu izolován a prodán, zatímco matce je řečeno, že dítě přišlo na svět mrtvé.(26)
- 7) Zneužívání dětí při hrách a zábavě (např. chlapci jako žokejové na velbloudích dostizích, „protože jsou malí a tak přitažliví...“) S chlapci, kteří prohrají, jejich vykořisťovatelé často krutě zacházejí, nedávají jim odměnu a jídlo a psychicky i fyzicky je týrají.(26)
- 8) Žebrání. Děti musí vydělávat peníze pro jiné žebráním nebo prodejem zboží na ulici. V některých případech je únosci mrzačí, aby vyvolaly sympatie a větší štědrost.(26)
- 9) Obchod s lidskými orgány Obchod s dětmi se podle studie UNICEF, UNOHCHR (Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva) a OSCE-ODIHR (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě / Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva) provedené v roce 2002 v zemích jihovýchodní Evropy. Týká zejména dospívajících dívek.(26)

3.3 Dětská prostituce

Slovo prostitut/prostitutka pochází z latinského “prostituere“e a označuje někoho, kdo se vydává na obdiv, kdo se nabízí k veřejnému smilstvu nebo kdo vystavuje své pohlavní orgány. Tento výraz se začal používat k označení lidí, kteří si sexem vydělávali peníze až v pozdním středověku.(27)

Jak ukazují dějiny prostituce, jsou vlastně dějinami dětské prostituce, a to zejména zorným úhlem pohledu dnešní společnosti, která označuje za dítě každou lidskou bytost mladší 18 let.(27)

Novodobý rozkvět dětské prostituce je dost dobrým motivem pro poznávání a studium tohoto fenoménu. Dětská prostituce je odcizením dětství, ztrátou nejtěžší, která zanechává na osobnosti dítěte stigma, jehož rysy odpovídají věku, ve kterém dítě prodávalo svoje tělo.(27)

Prostituce dětí vychází z mnoha faktorů. Často jde o děti, které pocházejí z chudých nebo neúplných rodin. V rodině se s nimi špatně zachází. Značnou část trhu tvoří pedofilové. Jedná se o jedince, kteří jsou sexuálně přitahováni pohlavně nedospělými dětmi. Jejich počet stále roste. Samozřejmě že existuje vztah mezi prostitucí, pornografií a sexuální turistikou. Podle odhadů vstupuje každoročně jeden milion dětí na nelegální trh sexu, jehož obrat se zvyšuje na několik miliard dolarů. Mnohé z nich přicházejí z donucení, poté, co byly uneseny, prodány nebo podvedeny a přinuceny k sexuálnímu kontaktu. Některé děti může vést k prostituci jejich finanční situace.(28)

Prostituce může být i prostředkem pro přežití na ulici, pomoc vlastní rodině, zakoupení šatstva nebo jiných výrobků. Místo, situace a podmínky se mohou lišit, ale sexuální zneužívání pro komerční účely je vždy nezákonné a pro dítě traumatizující. Sexuální podnikatelé si stále častěji vybírají děti v mylné domněnce, že u nich existuje nižší riziko nakažením virem AIDS. Ve skutečnosti jsou však děti k infekci HIV

mnohem náchylnější, protože nejsou pro sexuální styk fyzicky zralé. Další krutostí vůči zneužitým dětem je, že právě ony jsou při policejních razíích ve veřejných domech nejčastěji zatýkány. Je s nimi zacházeno jako se zločinci. Zneuživatelé se zatím stačí ukrýt do ústraní.(28)

3.3.1 Dětská prostituce v právním řádu České republiky

„V právním řádu České republiky neexistuje speciální ustanovení, které by postihovalo pouze dětskou prostituci. Prostituce jako taková (dospělých osob) legislativou České republiky postihována není. Nicméně osoby mladší patnáct let, v některých případech i osoby mladší osmnáct let, jsou chráněny jednotlivými ustanoveními trestního zákona. Dětská prostituce je v České republice postihována podle ustanovení § 204 trestního zákona o trestném činu kuplířství“. Prostituce se v ČR soustřeďuje, zejména do velkých měst (především do Prahy, Brna) a příhraničních oblastí se Spolkovou republikou Německo, s Rakouskem a v ojedinělých případech s Polskem (Český Těšín, Náchod). Prostituce dětí a mladistvých blízky věku patnácti let je vysoce organizovaná a dobře utajovaná trestná činnost. Zákazníci i kuplíři jsou si plně vědomi, že se dopouštějí závažného trestného činu.(28)

3.3.2 Dětská prostituce v ČR

Naše republika, a to naprosto neoprávněně, je kritizována i proto, že prý neřeší dětskou prostituci. Podle zahraničních zdrojů jsou v našich příhraničních oblastech vystaveny komerčnímu sexuálnímu zneužívání tisíce dětí od nejtěššího dětství. Policií i dalšími státními orgány byla prováděna řada šetření, při nichž dětská prostituce nebyla potvrzena. To ovšem nevylučuje fakt, že v jednotlivých případech se s komerčním sexuálním zneužitím dětí můžeme setkat. Příčiny jsou různé, ať již se jedná o dívky nebo chlapce, kteří jsou na útěku od rodičů či z výchovných zařízení, nebo o ně vlastní rodina nemá zájem. Vyskytují se i případy, kdy k prostituci dětí vedou sociálně-ekonomické důvody rodiny. Nejzavřenější jsou ty případy, kdy se na

provozování dětské prostituce podílejí rodiče nebo ti, kteří jsou za výchovu dítěte odpovědní.(29)

Když se hovoří o výčtu různých příčin dětské prostituce, je nutno se zmínit i o nejpodstatnějších podmínkách pokračování této trestné činnosti, a tou je zájem zejména ze strany zahraničních klientů o dětskou prostituci. Na tuto finančně zajímavou poptávku je potom ze zjištěných důvodů reagováno.(29)

3.3.3 Příklady dětské prostituce

Dětskou pornografii a prostituci bychom spíše očekávali v Thajsku, ale i u nás se tento jev pomalu rozšiřuje. Cizinci k nám přijíždějí již s cílem, že se zde sexuálně uspokojí dítětem. Vždy se jedná o formu kontaktní.(30)

Případ dvanáctiletého chlapce, který byl zneužíván k homosexuální prostituci cizinci na záchodcích plaveckého stadionu v Praze - Podolí. Jednalo se o skupinové zneužívání dětí, které byly nuceny za finanční úhradu k prostituci. Někdy děti zůstaly s cizinci celou noc a z těchto hrátek s dětmi byly natočeny pornografické filmy. Ptali jsme se, jak je možné, že rodiče 10-12letých dětí nevědí, kde jsou jejich děti v noci. Proč si nekontrolují, jestli skutečně spí u kamaráda? Jak je možné, že si rodiče nevšimnou, že mají drahé věci a větší částky peněz?(30)

Případ čtrnáctiletého chlapce R., u kterého žádala škola vyšetření pro náhlé zhoršení prospěchu, krádeže, agresivitu chování, je příkladem různých patologických faktorů, které hrají v syndromu zneužívání svoji úlohu. Rozvedená matka, která je psychicky nemocná a neléčí se, nemá partnera a ve svém synovi se nekriticky vidí. Biologický otec se o chlapce nikdy nezajímal. Jednou při návštěvě koupaliště nabídli starší chlapci R. peníze za to, že svolí k osahávání genitálií cizím mužem. R. tak zjistil, že je možné přijít celkem lehce k penězům, a začal na místo docházet pravidelně. Později se nabídka rozšířila o návštěvy v bytě s orálním a análním sexem. Vydělané

peníze R. užíval hlavně v hernách – laser game. V průběhu děje postoupil a začal shánět mladší chlapce k podobným službám, které též sám organizoval. Matka omlouvala jeho pozdní příchody, později i nepřítomnost v noci, o množství přijatých peněz neměla přehled.(31)

3.4 Dětská pornografie

Od poloviny osmdesátých let se stále více v diskusích mezi odborníky objevuje téma pohlavního zneužívání dětí a s tím spojená výroba a šíření dětské pornografie. O závažnosti tohoto problému svědčí také fakt, že dětská pornografie byla zařazena i na pořad světového fóra zástupců států ve Stockholmu, kde v srpnu 1989 proběhla první světová konference proti komerčnímu pohlavnímu vykořisťování nezletilých.(25)

Dětská pornografie je provozována v ilegalitě, tajně. Výrobci i distributoři dětské pornografie bývají z řad pedofilů a mají velmi blízko k pohlavnímu zneužívání dětí. Mnozí pedofilové se označují za „sběratele“. Vyráběním a směňováním dětské pornografie své sbírky stále rozšiřují. Sbírký dětské pornografie mají pro ně velmi vysokou, převážně citovou hodnotu a velmi neradi se s nimi loučí. Činí tak zejména proto, že shromážděnou dětskou pornografií berou za „studijní materiál“. Videokazety, fotografie i zvukové záznamy využívají pro vlastní pohlavní ukájení při onanování. Materiál ovšem využívají i k zastašování dětí, které by chtěly zneužívání oznámit rodičům, ve škole apod. Pornografický materiál slouží i jako prostředek vydírání.(25)

Dětská pornografie je pro tvůrce a distributory velmi lukrativním zbožím, které je vyváženo za hranice státu, kde byla vyrobena, ovšem ne ve smyslu komerce, tedy za úplatu. Dětská pornografie je z velké části distribuována zdarma, a to zejména mezi pedofily. Nebezpečnost dětské pornografie je umocňována i tím, že z valné části je prezentována na internetových stránkách, ke kterým má přístup stále více uživatelů z celého světa.(25)

3.4.1 Příklad dětské pornografie

Zde jako příklad uvádím výtah ze znaleckého psychologického a sexuologického posudku videokazet s pornografickou produkcí.

Na řadě videokazet je ústředním motivem ve všech kulturách tabuizovaný tzv. nepravý incest, když mladičká žebračka je nucena k souložím s otčímem, a kuplířství, když staří rodiče dají nezletilou dceru na pospas majiteli domu a věřiteli.(31)

Rychlost technologického pokroku, což platí zejména o osobních počítačích, otevřela nové perspektivy pro výrobce, distributory a uživatele dětské pornografie. Zákonodárci, sociální pracovníci a policejní síly musejí řešit komplexní otázky a řešit nové problémy. Před méně než deseti lety používala ještě většina výrobců pornografie fotografie a filmy, které se vyvolávaly a pořizovaly hlavně v komerčních laboratořích, takže často docházelo k tomu, že jednotlivci pracující v těchto laboratořích upozorňovali správní úřady na výskyt materiálů s výhradně sexuální tematikou. V souvislosti s upozorněními tohoto druhu došlo v mnoha případech k soudnímu stíhání. Na rozdíl od fotografií a videofilmů pornografie přenášen počítačem nezná hranic a lze ji jen nesnadno odhalit. Internet potencionálně zpřístupňuje pornografii komukoliv.(31)

3.5 Příklady z policejní statistiky ČR

Sexuální zneužívání dětí představuje obzvláště závažnou a společensky vysoce nebezpečnou formu sexuálního chování. Sexuálně motivované trestné činy vykonané na mládeži přitom patří mezi trestnou činnost s vysokým stupněm utajení. Pro ilustraci: v reprezentativních výzkumech sexuálního chování ČR v r. 1998 uvedlo 7,1 % mužů a 10,4 % žen, že bylo ve věku do patnácti let sexuálně zneužito dospělou osobou. Avšak

pouze nepatrná část těchto deliktů (3 % zneužití žen a 4 % mužů) byla nahlášena policii (zdroj: Weiss a Zvěřina 2001). Např. v roce 2006 zaznamenala policejní statistika v ČR pouze 687 případů pohlavního zneužívání (z toho 98 případů pohlavního zneužívání v závislosti a 8 případů komerčního sexuálního zneužívání). V ČR jsou policií oficiálně (tj. podle kriminálních statistik) registrovány dva případy pohlavního zneužití denně.(32)

V dlouhodobém průměru se počty oznámených pohlavního zneužívání příliš neliší a jsou hluboko pod předpokládaným počtem skutečně se odehrávajících případů celkového počtu všech případů zneužívání. To je velmi varující údaj, ke kterému je navíc nutné připočítat i fakt, že někteří pachatelé zneužívání dětí mají tendenci se organizovat do jakýchsi „sexuálních kroužků“, které dávají průchod komerčnímu zneužívání dětí.(32)

3.6 Rizikové faktory ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání

Mezi rizikovými faktory dominuje chudoba, osobní zkušenost s nekomerčním sexuálním zneužíváním v minulosti (až 66% komerčně zneužívaných dětí uvádí v anamnéze zneužívání), v některých společnostech pak nerovné postavení dívek a chlapců v patriarchálně nastavené společnosti. Charakteristické pro tuto trestnou činnost je vysoké utajení. Komerční sex je provázán s poučením oběti (např. prostituující nezletilé dívky), že se jedná o nelegální trestnou činnost. Jelikož oběť dostává za svoje služby určitou odměnu, je také náležitě obeznámena s tím, že v případě „provalení se záležitosti“ bude z celého řetězce poskytování komerčních sexuálních služeb vyřazena, ale také „odříznuta“ od oné finanční odměny.(32)

4 Závěr

Prvním cílem práce bylo získat aktuální informace o mezinárodních úmluvách v oblasti dětské práce. Dětskou práci omezují zákony a ústavy jednotlivých zemí. Existuje několik mezinárodních úmluv, jejichž podpisem se většina států světa zavázala potírat dětskou práci. Tyto nejznámější úmluvy jsem blíže popsala. Myslím si, že z právního hlediska je ochrana dětí před dětskou prací dostatečná. Například přijetí Úmluvy o právech dítěte je v podstatě dobrovolný akt každého jednotlivého státu, přesto se během krátké doby po jejím vyhlášení připojily téměř všechny státy světa. I přesto nadále dětská práce hlavně v rozvojových zemích existuje. V rámci této oblasti bych doporučila více kontrol a udělování sankcí za porušování jednotlivých částí úmluv.

Druhým cílem práce bylo získat a porovnat informace o právních předpisech v oblasti dětské práce ve vybraných státech Evropské unie. Ve své práci jsem podrobně zpracovala zákony z České republiky, Finska a Spolkové republiky Německo. Pozitivním zjištěním bylo, že jsou v zákonech zapracovány všechny zásady ochrany dětí před dětskou prací. Zákony ve vybraných zemích jsou svým obsahem velice podobné a všechny dostatečně ochraňují dětská práva. Zákony stanovují, kdy mohou děti začít pracovat, zajišťují ochranu mladistvých zaměstnanců a také stanovují přesné podmínky, za kterých mohou pracovat děti mladší 15 let z důvodu výkonu umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti. Dále zákony udávají sankce za nedodržení těchto podmínek. Myslím si, že tyto zákony se skutečně ve všech státech Evropské unie na volném trhu práce dodržují a také jsou dostatečně kontrolovány.

V poslední části práce se zaměřuji na jednu z nejhorších forem dětské práce a tou je komerční sexuální zneužívání dětí. Právě tato problematika se objevuje na území Evropské unie. I když se jednotlivé státy snaží proti této nelegální činnosti bojovat, nadále se objevují případy zneužitých dětí.

Například v České republice existuje Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, který stanovuje návrhy, jak nadále co nejvíce eliminovat tento nežádoucí jev. Návrhy jsou například snižování počtu dětí svěřovaných do zařízení pro výkon institucionální péče, zefektivnění koordinace aktivit příslušných orgánů státní správy a samosprávy, zabývajících se péčí o ohrožené děti, a to nejenom na ústřední, ale i na lokální úrovni, posílení analytického sběru informací o různých formách sociálně patologických jevů, které jsou úzce provázány se všemi formami násilí na dětech, rozšíření nabídky a dostupnosti volno-časových aktivit pro děti ze všech sociálních vrstev obyvatel, zejména ze sociálně vyloučených komunit, posílení povědomí o komerčním sexuálním zneužívání dětí mezi novináři, rodiči, odbornou a laickou veřejností a zvýšení jejich citlivosti ve vnímání tohoto jevu zejména v rizikových lokalitách, vytvoření tzv. přátelského prostředí pro dětské oběti a svědky v trestním řízení prostřednictvím dalšího zřizování výslechových místností pro traumatizované oběti (zejména děti a ženy) a postupné zavedení systému bezplatných asistenčních služeb, které těmto dětem pomohou lépe zvládnout nároky trestního řízení, realizace mediálních kampaní, a to jak na celostátní úrovni, tak v několika specifických rizikových lokalitách, iniciace kampaní v zemích, odkud do ČR přijíždějí nejčastěji sexuální turisté, jako např. v Německu, Velké Británii a Rakousku.(33)

Výše uvedené priority se týkají let 2006-2008, do závěru své práce jsem je uvedla z důvodu nastínění aktuálnosti daného problému. Tyto návrhy konkrétně představují oblasti, na kterých je nutné i nadále pracovat, abychom mohli účinně bojovat proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Se všemi výše uvedenými body plně souhlasím. Dle policejních statistik se odhalí problém komerčního sexuálního zneužívání v množství jednotek až desítek případů za rok v jednotlivých zemích EU. Přesto si myslím, že s přístupem oficiálních institucí a neziskových organizací, které bojují za dětská práva, se do budoucna bude tato nepříjemná statistika vylepšovat.

5 Seznam informačních zdrojů

1. *International Labour Organization* [online]. Geneva: International Labour Organization (ILO), © 1996-2012 [cit. 2013-02-13]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/>
2. *Významné mezinárodní dokumenty: Charta Organizace spojených národů: Statut mezinárodního soudního dvor : Všeobecná deklarace lidských práv*. 1. vyd. Domažlice: Jiří Křiška, 1998. ISBN 978-808-6164-076.
3. *Stop dětské práci: je lepší chodit do školy* [online]. [cit. 2012-02-13]. Dostupné z: <http://www.stopdetskepraci.cz/>
4. *Úplné znění: Rodinné právo*. Ostrava: Sagit, 2012. ISSN 9788072089246.
5. *Europa: Evropská unie* [online]. 1995, 2013 [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm
6. *EUROPA: European union* [online]. 1995-2013. Brusel, 2013 [cit. 2013-03-03]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/79/cs.pdf
7. FRANCOVÁ, Hana a Aleš NOVOTNÝ. *Sociální politika v základech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. ISBN 9788073871253.
8. *Kontakt: Scientific Acta Faculty of Social and Health Studies : vědecký časopis Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity*. České Budějovice: JCU, 2005, roč. 2005, 1-2. ISSN 1212-4117.

9. *Práva dítěte v dokumentech*. Editor Soňa Koblová, Věra Mišurcová. Praha: Themis, 1999, 94 s. ISBN 80-858-2156-7
10. *Informační centrum OSN v Praze: Lidská práva* [online]. 2005. vyd. Praha, 2005 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=31>
11. PROF. MUDR. JIŘÍ DUNOVSKÝ, DRSC. *Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu: Sborník z kongresu Pardubice 2005* [online]. 2005 [cit. 2013-15-02]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/clanky/umluva-o-pravech-ditete-z-roku-1989>
12. HANÁKOVÁ, Veronika. *Dětská práce v Indii: diplomová práce*. Olomouc, 2008. Dostupné z: http://development.upol.cz/uploads/dokumenty/studium/dp/2008_Hanakova.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Doc. RNDr. Pavel NOVÁČEK, CSc.
13. Dokumenty OSN řešící konkrétní problematiku v rámci ochrany práv dítěte. *Pražský model spojených národů: Práva dětí* [online]. 2010, č. 1 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1290603306807BRG_HRC_2010_1.pdf
14. Úmluva o právech dítěte. In: *104/1991 Sb.* New York, 1989. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>
15. Práva dětí: Deklarace práv dítěte. In: *rezoluce 1386(XIV)*. New York, 1959. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2005020127>

16. Významné dny: deklaráce práv dítěte. MUDR. EVA VANÍČKOVÁ, CSC. *Informační centrum vlády* [online]. Praha, 2009 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>
17. Švýcarsko. ÚMLUVA Č. 182: ÚMLUVA O ZÁKAZU A OKAMŽITÝCH OPATŘENÍCH K ODSTRANĚNÍ NEJHORŠÍCH FOREM DĚTSKÉ PRÁCE. In: *ILO*. 1999. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/res/data/032/003707.pdf>
18. Česká republika. Zákon o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů*. 2004, č. 435. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/akt_zneni/zoz_-_1_ledna_2013.pdf
19. Česká republika. Zákoník práce. In: *Sbírka zákonů*. 2006, č. 262. Dostupné z: <http://www.zakonik-prace-online.cz/docs/262-2006.pdf>
20. Finland. Young Workers' Act. In: *Ministry of Employment and the Economy*. 1993, č. 998. Dostupné z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1993/en19930998.pdf>
21. *Bundesministerium für Arbeit und Soziales: Jugendarbeitsschutzgesetz* [online]. Berlin, 2011 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <http://www.bmas.de/DE/Service/Gesetze/jarbschg.html>
22. Deutschland. Gesetz zum Schutz der arbeitenden Jugend. In: *Berlin*. 1976. Dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/jarbschg/BJNR009650976.html>
23. *Eurofound: JUGENDARBEITSSCHUTZ* [online]. 2009 [cit. 2013-04-01]. Dostupné

z:<http://www.eurofound.europa.eu/emire/GERMANY/YOUTHEMPLOYMENTPROTECTION-DE.htm>

24. DUNOVSKÝ, Jiří. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 251 s. ISBN 80-247-1201-6.
25. CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravností kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
26. MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech: Prostituce, pornografie, obchod*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-320-8.
27. VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Havlíčkův Brod: Grada, 2005. ISBN 80-247-1138-9.
28. HANUŠOVÁ, Jaroslava. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 36 s. ISBN 80-869-9164-4.
29. WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 264 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0929-5.
30. DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, 245 p. ISBN 80-716-9192-5.
31. VANÍČKOVÁ, Eva. *Sexuální násilí na dětech: výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 118 s. ISBN 80-717-8286-6.

32. MUDR. PETR KOVÁŘ. *Sborník referátů: Pár poznámek k sexuálnímu zneužívání dětí*. Pardubice: Nová tiskárna Pelhřimov, 2008. ISBN 978-80-86559-99-5. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/storage/sbornik08.pdf#page=81>
33. MPSV: *Zpráva o plnění Programu pro implementaci opatření k odstranění* [online]. 2008 [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/5515/detska_prace.pdf